

Міжінституційний підхід до спільного навчання за участю представників служб та установ, що беруть участь у виконанні завдань у боротьбі з економічною злочинністю, суддів, прокурорів, зовнішніх експертів, генеруватиме обмін досвідом працівників бюро економічної безпеки.

Це зумовить інтеграцію використання всіх наявних інструментів для запобігання та боротьби з економічною злочинністю – детективної (оперативно-розшукової), слідчої та контрольної діяльності, а також інших правових та адміністративних інструментів у роботі з документами та для перекриття міжнародних каналів контрабанди.

Актуальність викликів полягає і в тому, що митні правоохоронні органи завжди мають міжнародний елемент. В нових умовах правоохоронним органам доведеться вивчити митні правила, іноземні мови (особливо англійську), правила ведення бізнесу в країнах світу, налагодити більш активну співпрацю з іноземними правоохоронними органами.

На стратегічному рівні для забезпечення єдиних критеріїв та методології прийняття ефективних системних правових рішень першочерговим вирішальним завданням є створення моделі і організація навчальних курсів зі спеціальної підготовки з метою отримання знань та навичок практичної діяльності, перепідготовки та постійного підвищення кваліфікації працівників Бюро економічної безпеки України.

Харитонов Сергій Олександрович,
завідувач кафедри кримінального права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних
наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ) (СТ. 212 КК УКРАЇНИ)

1. Нормативно-правовою підставою кримінальної охорони суспільних відносин в сфері господарської діяльності та, зокрема, в сфері фінансових правовідносин становить норма кримінального права, яка передбачена в ст. 212 КК України (далі КК) ухилення від сплати податків, зборів, (обов'язкових платежів). Аналіз судової та слідчої практики свідчить про те, що ця норма в цілому виконує свої функції. Разом з цим, мають місце певні недоліки при кваліфікації дій, спрямованих на ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що обумовлено як складнощами самої норми кримінального закону, так і помилками в її трактуванні.

2. Кримінальні правопорушення, що передбачені Розділом VII Особливої частини КК, в тому числі ухилення від сплати податків, зборів, (обов'язкових платежів) ст. 212 КК мають бланкетну диспозицію (від фр. *blanc* – білий, чистий лист із частково виконаним текстом, в іншій частині якого він вимагає додаткове заповнення). Це означає, що зміст кримінально-правової норми, яка сформульована в ст.212 КК визначається не тільки КК, а й нормами інших законів, що не належать до кримінально-правових (напр. Податковий кодекс України), або певними підзаконними нормативно-правовими актами: інструкціями, статутами, стандартами тощо (напр. актами Державної фіскальної служби України, НБУ і т.п.). Але останні притому не розширюють і не збільшують обсягу, змісту й меж складу кримінального правопорушення, визначеного в ст. 212 КК, а лише уточнюють і конкретизують певні ознаки останнього (відносно конкретного вчиненого діяння), викладені в законі, як правило, загальним чином.

Диспозиція ст. 212 КК лише в загальному вигляді (*податки, збори (обов'язкові платежі), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку.....*) вказує на те джерело права, в якому мають бути передбачені певні конкретизуючі норми, за порушення яких настає кримінальна відповідальність за ст. 212 КК, тобто з'ясування її (диспозиції) змісту та сенсу потребує звернення до пов'язаних з кримінальним інших галузей законодавства. При відкритті та розгляді кримінальних проваджень за ст. 212 КК, правоохоронним органам та судам належить якомога ретельно з'ясувати й зазначити у відповідних процесуальних документах: 1) в чому саме полягає правопорушення (ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)); 2) норми яких саме правил, інструкцій, інших нормативних актів було порушено; 3) чи є причинний зв'язок між учиненим порушенням положень нормативних актів інших галузей права і КК та суспільно небезпечними наслідками. Окрім об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення необхідно встановити всі інші елементи та ознаки, а перш за все, потребує встановлення наявності вини як до порушення заборон кримінального закону, так і інших нормативних актів, регламентуючих відповідні відносини у сфері оподаткування.

3. Суспільна небезпечність як фундаментальна ознака притаманна будь-якому кримінальному правопорушенню при ухиленні від сплати податків, зборів, (обов'язкових платежів) полягає в тому, що вчинене правопорушення заподіює істотну шкоду охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам, що складаються та існують між державою і суб'єктами оподаткування щодо внесків в бюджети та державні цільові фонди. Саме шкода виступає основним (головним) і об'єктивним показником суспільної небезпечності діяння і в подальшому стає однією з підстав (умов) криміналізації діяння. Похідною від суспільної небезпечності є ознака кримінальна протиправність. Протиправність це специфічна юридична (нормативно-правова) оцінка законодавцем суспільної небезпечності діяння, яка знайшла відображення та закріплення

в кримінальному законі. Кримінальна протиправність і суспільна небезпечність діяння становлять єдине ціле і не можуть розглядатися ізольовано. Суспільна небезпечність виступає соціальною (матеріальним) основою криміналізації (визначення діяння кримінальним правопорушенням), формальна ж (кримінальна протиправність) ознака юридично закріплює у відповідній кримінально-правовій нормі (в кримінальному законі) наявність у правопорушення суспільної небезпечності. Таким чином ці ознаки кримінального правопорушення органічно пов'язані між собою, вони співвідносяться як співвідносяться категорії, «форма» та «зміст» - діяння визнається в кримінальному законі кримінально-протиправним (форма) лише тоді, коли воно є суспільно-небезпечним (зміст). І навпаки, діяння фактично навіть високого ступеню суспільної небезпечності, за умов, що воно не передбачено законом про кримінальну відповідальність як кримінальне правопорушення, ні за яких обставин таким визнати не може. Специфіка протиправності кримінального правопорушення, передбаченого ст. 212 КК полягає (як вже було сказано вище) в тому, що діяння стає кримінально протиправним лише за умови порушення певних нормативних приписів інших галузей права. В науці це має назву «змішана» або «спеціальна» протиправність. Внаслідок того, що ст. 212 КК має бланкетну диспозицію та, відповідно, змішану (спеціальну) протиправність що потребує встановлення і доведення так званої «подвійної вини» підозрюваного – вини відносно порушення нормативних приписів фінансового права на підставі яких особа зобов'язана сплачувати податки, збори (обов'язкові платежі) та норми кримінального права, визначеної в ст. 212 КК. При встановленні і доказуванні цієї ускладненої вини існують значні складнощі у працівників органів досудового розслідування та суду, обумовлені тим, що значна їх кількість не володіє необхідними знаннями у сфері фінансового законодавства. Додатковою проблемою є також неузгодженість нормативних актів між собою, частота їх прийняття та подальших змін, різна ступень юридичної сили, питання ретроактивності нормативних актів тощо. Плутанина в законах та інших нормативних актах фінансового права, невиконання яких виступають першим рівнем кримінально-правової заборони, що в подальшому впливає визнання (невизнання) кримінальної протиправності, потребує, по можливості, уніфікації їх термінології та усунення протиріччя між ними.

4. І на останнє, Розділ VII Особливої частини КК на 20.04.2021 р. має 34 статті в яких законодавець на протязі чинності КК зробив 127 змін. В статтю 212 КК з 2008 р. було внесено 6 змін та доповнень, а якщо з урахуванням статті 212-1 КК «Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (єдиний та страховий внесок на загальнообов'язкове державне страхування за своєю сутністю є обов'язковими платежами) кількість змін в цих статтях зростає до 11. Виникає питання: як правозастосувач може розібратися та застосувати

норми закону, який піддався таким безсистемним змінам. В жоден з кодексів інших галузей права не було зроблено стільки змін та доповнень скільки зазнав Кримінальний кодекс. Результатом цього безпідставного та необміркованого втручання законодавця в не зовсім відому для нього проблематику стало те що Кримінальний кодекс України перетворився з нормативно узгодженого карального та превентивного важелю впливу держави на різноманітні прояви злочинності в «розбалансованого інваліда», який не в змозі виконувати свої охоронні, регулятивні, виправні та превентивні функції.

5. **Висновок.** Для того щоб нормативно-правовий акт дійсно виконував свої функції для розробки законопроектів слід залучати фахівців відповідної та суміжних галузей права. Тільки в цьому випадку можливо досягнути необхідного результату – нормальне, системне виконання нормативно-правовим актом своїх функцій.

Царук Андрій В'ячеславович,

ад'юнкт ад'юнктури Національної академії
Державної прикордонної служби України

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Вимоги сьогодення щодо формування сприятливих умов реформування та здійснення ефективної державної політики у правоохоронній сфері обумовлюють необхідність концептуальної розробки та системного упровадження передового сучасного зарубіжного досвіду правоохоронної діяльності. В умовах розвитку інформаційного суспільства, застосування сучасних інформаційних технологій сформувало принципово нові напрями в діяльності правоохоронних органів.

У Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 року № 1629-IV визначається, що метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) є досягнення відповідності правової системи України з урахуванням критеріїв, що висувуються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього.

Зокрема, унаслідок ратифікації Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом «Про оперативне та стратегічне співробітництво», у 2006 – 2009 р.р. в Держприкордонслужбі успішно впроваджено відомчу програму системи аналізу ризиків.

Упровадження системи аналізу ризиків в інтегроване управління кордонами в Україні було організоване у відповідності до Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, затвердженого Указом Президента України від 22.04.2011 № 494 та Концепції інтегрованого управління кордонами, затвердженої